

Asia: VN/13749/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu arvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

-

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

-

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

-

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertoimien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi

tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

-

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

-

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

-

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasausten porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasausten määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

-

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

-

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

-

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

-

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Hyvinvointialueiden rahoituksen uudistamiselle on selvä tarve, mutta ehdotettu uudistus ei ole lainkaan riittävä. Koska koko esitys perustuu pääosin nykyiselle, täysin vinoutuneelle ja todellisista

alueellisista palvelutarpeista irtautuneille perusteille, ei tässä lausunnossa ole nähty tarpeelliseksi otettu kantaa mihinkään edellä yksilöityyn pykälämuutokseen.

Esitetty lakimuutos perustuu Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kannan mukaan lähtökohtaisesti täysin

riittämättömiin muutosesityksiin nykyiseen rahoituslakiin. Esitetyt muutokset perustuvat edelleen täysin rahoituslain tarkoituksen ja perusoikeuksien toteutumisen turvan kannalta olennaisen rahoitusperiaatteen vastaiselle rahoituksen jakamiselle alueiden kesken.

Hyvinvointialueiden toiminta-aikana vain kolmessa vuodessa, alueiden rahoitus- ja toimintaperusteet

ovat eriytyneet voimakkaasti. Eriytyminen ei ole seurausta siitä, kuinka hyvin alue on onnistunut uudistamaan toimintojaan ja toimeenpanemaan esimerkiksi niukan rahoituksen riittävyyden edellyttämää kulukuria, vaan eriytyminen on valtaosin seurausta täysin rahoituslain vastaiseen lopputulokseen johtavasta rahoituslaista. Rahoituksen taso ei aluetasolla riitä kaikkien alueiden järjestämisvastuulla olevien palvelujen toteuttamiseen, ja samaan aikaan eri puolilla Suomea oleville alueille on kehittynyt täysin toisistaan poikkeavat edellytykset turvata kansalaisten perusoikeustasolla turvatut palvelut. Tilanne on jo nykytilassa johtamassa ja jo osaltaan jo johtanut siihen, että eri puolella Suomea asuvat kansalaiset ovat perusteetta täysin eriarvoisessa asemassa hyvinvointialueiden vastuulla olevien perusoikeustasolla turvattujen palvelujen toteutumisessa asuinalueillaan. Esitetty lakimuutos vain syventää ja kiihdyttää tätä koko Suomen menestymisen ja turvallisuuden kannalta hyvin haitallista eriytymiskehitystä.

Koska esitetyt muutokset eivät korjaa ollenkaan käynnissä olevaa kiihtyvää eriytymiskehitystä perustuessaan täysin riittämättömiin korjausliikkeisiin rahoituksen jaossa, ei lakiesitys ole siten miltään osin kannatettava. Etelä-Karjalan hyvinvointialue esittää, että jo perustuslaillisten vaatimusten vuoksi hyvinvointialueiden rahoituksen eriytyminen on pysäytettävä välittömästi siten, että alueiden rahoituksen pohjaksi otetaan muun muassa talouspolitiikan arvointineuvoston 2.2.2026 julkaisemassa raportissa suositeltu vakaa ja ennustettava rahoitusmalli, perustuen demografisiin sekä verifioituihin, Kelan tietopohjiin perustuviin diagnoosi- ja muihin väestötietoihin

(THL:n raporteissaan kuvaama ns. demografinen rahoitusmalli), vähintään siihen saakka, kunnes nykyisen kaltaisen rahoitusmallin perustavaa laatua olevat ongelmat ja suoranaiset virheet on korjattu.

Kannanoton yksityiskohtaisemmat perustelut

1. Rahoituslain perustan virheellisyys johtaa rahoitusperiaatteen vastaiseen lopputulokseen, eikä esitetty lakimuutos muuta tätä ongelmaa.

Ehdotus uudesta rahoituksesta perustuu yhä samaan perusongelmaan, josta syystä hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmä ei ole tähänkään saakka toiminut alun perin lain tarkoittamalla ja edellyttämällä tavoin siten, että rahoitus jaettaisiin alueille niiden tosiasiallisten palvelutarpeiden mukaisessa suhteessa.

Nyt esitetyn kaltaisen rahoituslain uudistus tulee kokonaisuutena pysäyttää, jotta nykyisen sääntelyn mukaisten vääristymien ja virheellisiin tietoihin perustuva sekä rahoituslain vastaiseen lopputulokseen johtava alueiden ja niiden asukkaiden perusoikeustasoisesti ongelmallinen epäyhdenvertaisuus ja sen syveneminen voidaan pikaisesti pysäyttää.

Nykyinen rahoituslaki perustuu paitsi suurelta osin täysin epävakaiseen pitkäaikaisdiagnoosien tietopohjaan, myös suosii alueita, joilla väestö on nuorempaa ja työikäisten osuus suuri, ja johtaa siihen, että ikääntyneimmät ja sairastavimmat alueet jäävät järjestelmällisesti alirahoitetuiksi. Tämä rahoituksen kohdentuminen ei vastaa todellista palvelutarvetta, eikä täytä rahoitusjärjestelmän yhdenvertaisuusvaatimusta eikä perusoikeuksien turvan kannalta olennaista rahoitusperiaatetta.

Lopputuloksena on yksiselitteisesti jo nyt todettavissa, että rahoituksen jako on eriytynyt perusteetta

ja voimakkaasti alueiden tosiasiallisista palvelutarpeista, eikä lakiesitys korjaa juuri lainkaan tätä tosiasiaa, vaan kokonaisuutena johtaa eriytymistä kiihdyttävään rahoituksen jakoon.

Nykyisellä tavoin määritelty tarvepohjainen malli ei ota riittävästi huomioon ikääntyvän väestön palvelutarpeen kasvua sosiaali- ja terveystaloudissa. Esimerkiksi Etelä-Karjalan tosiasiallisesta henkilöihin liitettyjen sotekulujen tietopohjasta on voitu tehdä laskelma ikääntyvän väestön sotepalvelujen tarpeiden mukaisten kustannusten erosta suhteessa nuorempiin ikäluokkiin ja todeta johtopäätöksenä, että ikäryhmien 75-84 -vuotiaiden vuosittaisen tarpeiden mukaiset sote-palvelujen kulut ovat keskimäärin noin neljä kertaa tätä nuorempien ikäryhmien sotepalvelujen vuosikulujen suuruiset, ja edelleen 85-vuotiaiden ja tämän ylittävän ikäryhmän osalta sote-palveluihin tarvittava keskimääräinen vuosikulu on noin 8-kertainen.

Etelä-Karjalassa väestön ikääntymiskehitys on ollut hieman muuta valtakuntaa aikaisempaa, minkä seurauksena alueella kasvaa tällä hetkellä nopeasti nimenomaan yli 85-vuotiaiden ikäihmisten osuus, joiden palvelutarpeiden mukaiset kustannukset ovat edellä kuvatuksi vuositason keskimäärin 8-kertaiset verrattuna muihin ikäluokkiin. Kun alueen kokonaisväestö alueella kuitenkin vähenee, niin yhdessä edellä kuvattujen tietopohjaongelmien kanssa, rahoitus Etelä-Karjalassa kehittyy koko Suomen heikoiten ja on tosiasiallisesti pienentynyt (reaaliarvoltaan, TPAN laskelmat v. 2025) koko hyvinvointialueiden toiminta-ajan. Alue on THL:n tietoaikaväestön perusteella Suomen sairastavimpien ja ikääntyneimpien alueiden joukossa. Tosiasiallisesti esityksen (ja nykyisäntelyn) perusteella jaettu rahoitus johtaa siihen, että Etelä-Karjalan rahoitus on esimerkiksi tulevana vuonna abosluttisesti pienempi kuin kuluva vuosi 2026, vaikka alue on hillinnyt toimintamenojensa kasvua vuosikautia valtakunnan parhaimpien joukossa. Seuraavan vaiheen merkittävät sopeutukset vaarantavat jo välittömästi alueen asukkaiden perusoikeuksien toteutumista.

Olemassa olevat selvitykset osoittavat selvästi, että eri alueiden pitkäaikaisdiagnoosien kirjaukset THL:n sairastavuus- ja tarvevakiointitiedoissa perustuvat enimmäkseen alueen käyttämien potilastietojärjestelmien ominaisuuksiin kuin alueen tosiasiallisiin sairastavuustietoihin taikka kirjaamiskäytäntöihin, joihin alueella olisi itsellään mahdollisuus vaikuttaa. Tällaisen tiedon perusteella ei tulisi julkisia varoja jakaa ollenkaan, eikä varsinkaan rahoitusta, joka edustaa lähes 1/3

osaa koko valtion vuosibudjetista.

Kuvattu epäsuhta on yksi suurimmista ongelmista nykyisessä rahoitusmallissa yhdistettynä siihen, että rahoituksen aloitustaso ei ottanut millään lailla huomioon valmiiksi alhaiselta rahoitustasolta käynnistyneiden hyvinvointialueiden jo kuntayhtymäaikana ennen vuotta 2023 toimeenpanemia mittavia sopeutustoimia. Näiden kuvattujen rahoituspohjan virheiden sekä lisäksi tarvekertoimien taustalla olevien pitkäaikaisdiagnoosivirheiden vuoksi esimerkiksi Etelä-Karjalan hyvinvointialueen rahoituspohja on muodostunut täysin riittämättömäksi, eikä rahoitusperiaate, eli rahoituksen ja laissa

sekä perustuslaissa turvattujen palvelujen järjestämisen kustannusten tasapaino ole missään vaiheessa toteutunut.

2. Rahoituslaki ei kestä perusoikeudellista tarkastelua, eikä esitetty lakimuutos muuta tätä ongelmaa.

Kun tiedossa on, että rahoitusperiaate ei toteudu, on hyvinvointialueiden rahoituksen perusta tällä hetkellä ja esitetyn uudistuksen jälkeenkin räikeässä ristiriidassa perusoikeuksien turvan kanssa, josta valtio viime kädessä vastaa.

Rahoituksen vakavien valuvikojen vuoksi alueet ovat perusteetta asetettu hyvin eriarvoiseen asemaan rahoituksen riittävyyden ja alueen palvelutarpeen mukaisten palvelujen järjestämisen mahdollisuuksissa. Rahoituslain tuntemat poikkeusmenettelyt eivät yksin riitä tämän mittaluokan virheellisyyksien korjaamiseen siten, että esityksen voitaisiin katsoa olevan riittävällä tavoin perustuslailliset oikeudet kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti turvaava:

1) Rahoituslaissa määritellyssä arviointimenettelyssä ei ole mahdollista myöntää alueelle lisää rahaa, joten se ei tuo mitään ratkaisua alueelle, jossa uudistumisen ja menokehityksen riittävän hillinnän edellyttämässä päätöksenteko- ja toimeenpanokyvykkyydessä ei ole ongelmia.

2) Toisaalta rahoituslain tuntema lisärahoitusmenettely ei korjaa nyt toteutuneiden rahoitusvinoumien osoittaman mittaluokan virheellisyyksiä. Tosiasiassa esimerkiksi Etelä-Karjala on saanut kielteisen päätöksen hakiessaan lisärahoitusta, koska se on palveluturvataakseen joutunut kasvattamaan alijäämiä taseeseen, eikä lisärahoituksen perusteita arvioitaessa ole otettu huomioon alijäämien kertymistä.

Näin ollen kumpikaan rahoituslain nykymallin mukainen poikkeusmenettely, arviointimenettely taikka lisärahoitus, ei tarjoa missään määrin riittäviä toimia rahoitusperiaatteen toteutumiselle Etelä-Karjalan kaltaisella alueella, eivätkä ne siksi yksin riitä turvaamaan valtiolle kestäviä keinoja turvata kaikkien kansalaisten perusoikeuksien toteutuminen siten, että kansalaiset olisivat näillä keinoin myös tosiasiassa yhdenvertaisessa asemassa. Erityisen vakavaa tämä on sen vuoksi, että alueet ovat joutuneet tilanteeseen täysin itsestään riippumattomista syistä, eikä alijäämien kertyminen korreloi alueen oman toiminnan kanssa, vaan lähes yksinomaan täysin perusteettomalla tavoin vinoutuneen rahoituksen kanssa.

Alueiden ajautuminen rahoituslain mukaisiin poikkeusmenettelyihin, kuten arviointimenettelyyn, on olennaisin osin seurausta rahoitusmallin aiemmista selvistä virheistä, joita ei ole korjattu, eikä esitetä

korjattavaksi. On täysin kestämatöntä, että asiat, joihin alueilla ei ole ollut, eikä ole, mitään vaikutusmahdollisuuksia, ovat ajaneet alueita hyvin eriarvoisiin mahdollisuuksiin järjestää palvelut. Tämä vaarantaa myös alueiden laissa turvatun itsehallinnon ja on myös tästä näkökulmasta perustuslaillisesti ongelmallinen.

Rahoitusperiaate, eli se, että alueen rahoitus kohtaa alueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen toteuttamiskustannukset, on muun muassa oikeuskanslerin päätöksen 23.4.2025 sekä hyvinvointialuelakien valmistelun taustana olevien perustuslakivaliokunnan esiin nostamien näkökulmien kanssa keskeinen edellytys lainsäädännön perustuslain mukaisuudelle.

Toteutuessaan esitetty rahoitusmalli johtaisi edelleen täysin hyvinvointialueiden sekä niitä koskevissa laeissa sekä niiden taustamateriaaleissa määriteltyjen tavoitteiden sekä viime kädessä -

ja hyvin nopealla aikataululla - perustuslain vastaiseen lopputulokseen. Yhdenvertaisten palvelujen sijaan nyt esitetty rahoitusmalli vahvistaisi entisestään kansalaisten epätasa-arvoisia mahdollisuuksia saada perusoikeustasolla turvattuja palveluja ja olisi näin vastoin perustuslain 6 §:ssä määriteltyä kansalaisten yhdenvertaisuuden vaatimusta.

Rahoituksen jakoperusteiden virheet, jotka liittyvät alueiden sairastavuustietojen toisistaan merkittävästi poikkeaviin teknisiin kirjautumisiin sekä muihin tunnistettuihin rahoitusperiaatteen vastaisiin lopputuloksiin johtaviin mekanismeihin, tulee korjata myös taannehtivasti, eikä rahojen jakoa virheellisten sairastavuustietojen perusteella tule enää lainkaan jatkaa. Perustuslaissa turvattu kansalaisten yhdenvertaisuus voidaan turvata tässä vaiheessa enää siten, että ennen kuin sairastavuus- eli diagnoositietojen vertailtavuus on valtakunnallisesti kunnossa, on siirryttävä talouspolitiikan arviointineuvoston 2.2.2026 julkaistussa raportissa esittämän suosituksen mukaiseen vakaaseen, alueellisia palvelutarpeita parhaiten vastaavaan ja ennakoitavaan rahoituksen jakoon.

3. Hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmä on johtanut kansalaisten luottamuksen rapautumiseen - esitetyn lain perusteella kehitys jatkuu samankaltaisena luoden uhkaa niin kansalliselle turvallisuudelle kuin talouskasvulle.

Tutkimukset osittavat, että kansalaisten luottamus sote-järjestelmään on murentunut nopeasti sitten

hyvinvointialueiden käynnistymisen. Luottamuksen rapautuminen on liittynyt keskeisesti rahoituksen

niukkuudesta johtuneisiin ratkaisuihin palveluiden järjestämisessä, ja erityispiirteenä tälle ilmiölle on se, että niukkuus on kohdistunut erittäin voimakkaasti tietyille alueille Suomessa.

Samaan aikaan toisilla alueilla on päästy aloitusvuoden jälkeisessä kehityksessä jo tilanteeseen, jossa rahoituspohja mahdollistaa esimerkiksi asiakasmaksuista luopumisia sekä investointeja uudenlaisten palvelujen kehittämiseen.

Jo pelkästään nyt nähtävä kehitys rahoituksen jakautumisessa aloitusvuoden jälkeen osoittaa, että rahoitus ei ole jakautunut alueille tosiasiallisten palvelutarpeiden mukaan, vaan osalle alueista on ohjautunut rahoitusta suhteessa yli alueellisen palvelutarpeen, ja toisille vastaavasti olennaisesti alle sen, eriarvoistaen voimakkaasti eri puolilla Suomea asuvien kansalaisten mahdollisuuksia saada elintärkeitä, perustuslaissa suojattuja palvelujaan. Rahoitusmallin uudistuksen tulisi korjata ennen kaikkea edellä kuvattu rahoituslain ja perusoikeuksien vastainen kehitys. Esitetty malli ei ole tätä korjaamassa.

Rahoituslain valuviat ovat ajaneet hyvinvointialueet julkishallinnollisina päätöksentekijöinä suomalaiselle oikeusjärjestelmälle täysin vieraaseen asetelmaan, jossa alueiden on tullut asukkaiden perusoikeustasolla turvattujen palvelujen järjestämisten näkökulmasta päätyä rikkomaan voimassa olevaa Suomen lakia päättäessään talousarvioista ja -suunnitelmista alijäämien kattamisen osalta. Oikeusjärjestelmän legitimitetti ja uskottavuus perustuu siihen peruslähtökohtaan, että lait ovat aina noudatettavissa ja ne koetaan oikeudenmukaisiksi. Järjestelmän ajaessa julkista valtaa käyttävät yhteisöt lainvastaisiin päätöksiin, nakerretaan vakavalla tavalla koko oikeusjärjestelmämme uskottavuutta ja kansalaisten luottamusta siihen.

Valtioneuvosto ei ole ryhtynyt, eikä tälläkään lakiesityksellä ryhdy toimenpiteisiin, jolla tämä vakava oikeusvaltion sekä julkisen päätöksenteon luotettavuutta ja uskottavuutta rapauttava olosuhde korjattaisiin. Vaikka hyvinvointialuelain 115 §:n määräaikainen muutos (alijäämien kattamisaikataulun

pidentäminen) palauttaa oikeustilaan jossain määrin siedettävälle tasolle osan alueiden osalta, se ei ratkaise ongelmaa, joka on syntynyt kuitenkin useille alueille yksinomaan siitä syystä, että rahoitus on

jakautunut alun perin olennaisesti virheellisin perustein ja riittämättömästi osalle alueita. On täysin kestänyt, että eri alueita ja niiden asukkaita eriarvoistetaan räikeästi lain tarkoituksen vastaisesti toimivan sääntelyn perusteella siten, että virheellisen sääntelyn lopputuloksena syntyvä alirahoitus ajaa osan alueista täysin sattumanvaraisin perustein tilanteeseen, jossa Suomen lain noudattaminen ei ole mahdollista ja vaihtoehtona on vain tehoton ja epätarkoituksenmukainen

hallinnollinen menettely, joka tosiasiassa rajaa perusteetta alueen laissa turvattua itsehallintoa (arviointimenettely). Taloudellinen tilanne rajaa samanaikaisesti perusteetta alueen mahdollisuuksia kehittää asukkaidensa palveluja vastaavalla tavoin kuin muualla valtakunnassa, eriarvoistaen eri puolilla Suomea asuvia kansalaisia täysin perusteetta.

Alueiden eriytyminen ja siihen perustuva kansalaisten luottamuksen horjuminen järjestelmään luo jatkuessaan vakavan turvallisuusuhan koko Suomelle. Kansalaisten luottamuksen murenemisen kehitys luo paitsi vakavan sisäisen turvallisuusuhan valtakunnassa, niin sen merkitys korostuu jopa ulkopoliittisena turvallisuustekijänä erityisesti geopoliittisesti strategisilla alueilla itäisessä Suomessa, kuten Etelä-Karjalassa.

Riittävän mittakaavan remontille hyvinvointialueiden rahoituksessa on koko yhteiskuntamme kokonaisturvallisuuden näkökulmasta jo kiire. Kiire ei liity vain palvelujen järjestämisedellytysten turvaamiseen, vaan huomattavasti perustavanlaatuisempiin yhteiskunnan rakenteiden ja perusteiden vakauttamiseen sekä koko Suomen menestymisedellytyksiin olennaisesti vaikuttaviin tekijöihin. Asiaa ei tule nähdä niinkään aluepoliittisena kysymyksenä, kuin koko Suomen yhteiskunnallisen menestyksen edellytysten turvaamisesta.

Suomella ei ole varaa olla pysäyttämättä käynnissä olevaa eriytymiskehitystä, johon liittyy myös valtiosääntö- ja hallinto-oikeudellisia ongelmia, puhumattakaan edellä kuvatuista perustuslaillisista ongelmista.

Koko Suomen edun nimissä on viimeistään nyt tehtävä selvä suunnanmuutos, jolla ryhdytään pikaisesti palauttamaan kansalaisten luottamusta järjestelmään ja alueiden yhdenvertaista mahdollisuutta turvata palvelut eri puolilla Suomea. Nyt ehdotettu rahoituslain muutos ei ole suunnanmuutos, vaan rajoittuu kokonaiskuvassa hyvin pienien yksityiskohtien hienosäätöön, eikä sitä voi siksi pitää kokonaisuutena kannatettavana. Malli on itsessään myös siten monimutkainen, että sen

ennustettavuus on heikkoa, mikä puolestaan vahvistaa koko järjestelmän epäluotettavuutta suhteessa asukkaisiin, alueilla toimiviin yrityksiin ja muihin toimijoihin, joilla on kaikilla olennainen roolinsa Suomen yhteiskunnan toimivuuden turvaamisessa.

4. Lopuksi

Hyvinvointialueiden rahoitussääntelyn tulisi edellä kuvatut oikeusjärjestelmän perustan sekä perustuslain vaatimukset huomioon ottaen pitää itsestään selvästi sisällään vähintäänkin ne korjaustoimet, jolla voidaan tosiasiaassa turvata yhdenvertaiset mahdollisuudet eri alueille huolehtia lakisääteisistä järjestämisvelvollisuuksistaan ja mahdollisuuksista täyttää toiminnassaan ja päätöksissään kaikki lain vaatimukset.

Kun julkisen talouden vaatimukset asettavat rajoitteensa rahoituspohjan kehittymiselle, on valtioneuvostolla lisäksi velvollisuus ryhtyä samanaikaisesti lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin myös sen määrittämiseksi, millaisista julkisista palveluista hyvinvointiyhteiskuntamme jatkossa voi vastata, jotta rahoitusperiaate myös jatkossa voi toteutua. Tätä ratkaisua ei voida siirtää alueille kiristämällä loputtomasti rahoitusta, eikä varsinkaan kiristämällä rahoitusta vielä alueita voimakkaasti eriarvoistavalla tavalla siten, kuin käsillä oleva esitys uudeksi rahoituslaiksi esittää.

Lakiesityksen esitykset hyvinvointialueiden palveluille osoitetun kokonaisrahoituksen pienentämisestä ilman, että samalla olisi esitetty lainkaan palveluja, joiden järjestämisestä voidaan luopua taikka järjestämiskriteeristöä höllentää, on sekin kestämaton ratkaisuesitys.

Niin kauan kuin valtakunnassa ei ole kyetty määrittämään selvää suuntaa siitä, miten rahoituspohjan ja sote- ja pela-palvelujen järjestämisen välillä vallitseva epäsuhta on tarkoitus kestäväällä tavalla ratkaista, on rahoitus vakautettava ennustettavalla ja alueiden eriarvoistumisen välittömästi pysäyttävällä rahoitusmallilla. Vain vakaa ja ennustettava rahoitus turvaa tässä kohtaa alueille

tosiasialliset mahdollisuudet johtaa vaativia uudistumis- ja kehittämistoimenpiteitään entistä vaikuttavampien palvelujen järjestämiseksi. Esitys ei lisää kannusteita vaikuttavien palvelumallien käyttöönottoon, ennaltaehkäiseviin toimiin, eikä lisää järjestelmän läpinäkyvyyttä eikä ennustettavuutta. Kaikki nämä tavoitteet toteutuisivat siirtymällä talouspolitiikan arviointineuvoston 2.2.2026 antaman suosituksen mukaiseen rahoitusmalliin.

Joiltain osin ehdotetussa rahoitusmallin uudistuksessa on myös oikean suuntaisia ehdotuksia, kuten väestömäärän merkityksen rahoituspohjassa lieventäminen sekä yksityisten diagnoosikirjausten eliminoiminen alueiden sairastavuustiedoissa. Se, että näiden perusteiden vaikutusta jo v. 2023-2026

rahoitukseen ei oteta taannehtivin korjausehdotuksin huomioon lainkaan, on kuitenkin olennainen ja

täysin kestämaton puute esityksessä sen lisäksi, että esitys pohjautuu yhä pääosin epävakaksi tunnistettuihin tietoihin, joiden vuoksi rahoitus vinoutuu voimakkaasti.

Kähkönen Mari
Etelä-Karjalan hyvinvointialue